

A SZESZES ITALRÓL,

A MI IGAZ.

IRTA:

DE FEJÉR DÁVID.

GYERGYÓ-SZENTMIKLOS.
NYOM. LÉTZ JÁNOS ÉS TÁRSA KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1901.

Az alsó-ausztriai munkás-baleset-biztosító intézet az odavaló hatóságok útján a szesz italokról szóló iratkát terjesztett. A mi a két lapnyi iratban van, az igen megszivlelendő s főként azért adták ki, „mert a szesz italok élvezete, tapasztalat szerint, a balesetek veszedelmét lényegesen fokozza, a sérülteknél a gyógyulás eredményét késlelteti és csorbitja“.

Tapasztaljuk is, hogy elég nagy baj. De mi ez a tengernyi nyomorúsághoz képest, a mibe az emberek vigadva, karonfogva mennek a kaczagó ördöggel, a kinek neve : alkohol. Mert nem ismerik. Nekünk, a kik ismerjük, nagy kötelességünk őt megismertetni.

Első megjelenésekor — tudjuk, — hogy a szesz az emberi társaságba orvosság néven lopózkodott s mint ilyennek hitele ma is nagy és rendíthetetlen. Jó az tyukszemtől guttaütésig minden ellen. Határtalan az a készség, a melylyel a közönséges ember fogad mindent, a mit szesz italban kell bevenni. Bors, paprika, terpentín az enyhébb szerek. Lemegy a petroleum, sőt olyasmis is, a mit egészen eredeti minőségben nem is a patikában, hanem a hűség házörző nyomában találunk. — — Egy-egy könnyű

bajból súlyos betegség lesz, a melyet az illető egész életén át hurczol. Az utóbbi honi szer révén pedig a fogyasztó veszedelmes bélférgekhez jut.

De ne csodálkozzunk az egyszerű emberen, mikor egy pohár papramorgó az uri ember előtt is a legkitünőbb appetitorium és gyomorerősítő. Őszinte szánakozás tárgya, a ki még a konyakot sem becsüli. A borseprő és szilvórium jelességeit kétségbe vonni pedig már egy kis hazaárulás.

Kelt is a szesz a gyomorban az éhséghez hasonló izgalmat, de az ilyen mestersegesen izgatott gyomorban az étel nem találja meg a rendes emésztő nedveket s olyan bomlásba megy, a mely olykor rothadáshoz hasonlít s a melyből különféle mérgek származnak. Egészen világos kísérletekből tudjuk különben, hogy a szesz a jó gyomornedvet is rontja, de a jó gyomor egy ideig sok méltatlanságot eltűr. Kétségtelen mégis, hogy a pálinkázás, kivált étel előtt, a gyomor legdurvább bántalmazása, a mely már sok jó gyomorból csinált rosszat s a melytől minden értelmes embernek feltétlenül tartózkodnia kell. Erre még visszatérünk, de azt láthatjuk, hogy a szesz avatatlan közben nem orvosság s ahhoz a tapasztalt orvos is immár csak igen ritkán nyul. Külső alkalmazása ma még gyakoribb s a maga helyén sikeresebb is.

Egész osztályokra, szegényre és jómódura nézve egyaránt igazi nagy csapássá

a szesz azonban az által lett, hogy azt mindenki tápláló, erősítő és melegítő szernek tartja.

Lássuk hát legelőbb, hogy a szesz ital milyen tápszer?

Az igaz, hogy az az éhség érzését el-tompítja, mint pl. a dohány, vagy az opium, de azért ezeket senki tápszereknek nem tartja.

Itt egy kis kitérésre kell magunkat szánnunk. Szervezetünk munkája közben t. i. a táplálék nagy része ugy használtatik fel, mintha azt elégetnék. A folyamat az eléggéssel chemiailag egészen azonos. Legkönnyebben ég el pedig az élő szervezetben is a szesz s e miatt még sok kísérletező tudós és orvos is vitatja, hogy a szesz könnyü elégeése által értékesebb szerveink (ideg, izom stb.) anyagát kiméli s táplálék gyanánt is szolgál, mert hiszen a részeges emberek rendszerint egy ideig hiznak.

Az előttem ismeretes, sok idevonatkozó, hosszas és rendkívül fáradságos kísérletek egyike röviden összefoglalva abban állott, hogy nagyobb számu önkényt vállalkozó, hasonló koru ifju emberek (orvos-tanhallgatók) közül az I. kísérleti sorozatban az egyik csoport egy bizonyos idő alatt rendes, vegyes táplálékkal élt, a másik a táplálék egy része helyett szeszesekeket (bort, sört) kapott. A II. kísérleti sorozatban egyik csoporttól a táplálék egy része megvonatott, a másik pedig e helyett szeszesekeket kapott.

A III. kísérleti sorozatban mind a két csoport egyazon vegyes ételmet, de az egyik még szeszeseket is kapott. Az eredmény az volt, hogy az értékes szervezeti anyagnak chemiaailag megmért szétesése (a fehérnyebomlás) mind a három sorozatban jelentékenyen nagyobb volt azoknál, a kik szeszes italokat vettek magukhoz. Bizonyos tehát, hogy a szesz szervezetenk legértékesebb részeit kiméletlenül pusztítja.

Idővel azután a szervezet a szeszt látszólag megszokja. (Hiszen az arzénikumot is megszokja.) Az arcz piros, de nem a vér szaporodott meg, hanem a bőr véreirei hénulás miatt tágultak. A test gömbölyü, csakhogy a bőr alatt, az izomzatban, s az életre legfontosabb belső szervekben felhalmozódó zsír azok működését hovatovább megnehezíti, míg valamelyik a szolgálatot felmondja. Ez a faggyu a szervezetre nézve nem nyereség: a szesz nem táplálék, hanem méreg.

Tapasztaljuk, hogy nagyobb testi fáradsalmak után a szeszes ital jól esik s halljuk a munkás embertől is, hogy már pálinka nélkül nem lehet dolgozni, mert az ad erőt.

Pedig ez megint csak csalódás, a mely onnan származik, hogy a szesz bódító hatásával a fáradság érzését szünteti. Mert a legkülönbözőbb viszonyok közt tett észleletek és kísérletek minden kétséget kizáró módon bizonyítják, hogy az ember munka-

birása szeszes ital nélkül nagyobb, nagy erőfeszítéseket könnyebben tűr, mint ha szeszeset vesz magához.

Ezt bizonyítják a nyugati, művelt államok, nevezetesen Angol-, Svéd-, Norvég-, Észak-Németország és a Svájc már milliókra menő, alkoholtól teljesen tartózkodó (abstinens) munkásai. Jól tudják a turisták, kerékpárosok és hegyászok, hogy a nagy erőfeszítéseket úgy tehetik legkönnyebben, ha szeszeset egyáltalán nem isznak. Egészen meggyőzők továbbá katonarvosok (kivált angolok) kísérletei, a melyekben ugyanazon fáradsalmaknak kitett csapattestekben a legénység egy részének szeszes italt adtak, míg a másik rész olyant teljességgel nem kapott. Minden esetben határozottan észlelhetők u. i., hogy az utóbbiak minden fáradsalmat hidegben és melegben egyaránt jobban győztek, mint az előbbieket.

A szesz tehát nem erősítő, hanem galád csaló.

— De már abból csak ki nem disputálnak, hogy az ital melegít. Hiszen ha az ember egy pohár jó borseprő pálinkát bevesz, hát mindjárt érzi, hogy melegedik fel a gyomra. Mikor pedig a bortól pirosan kivirágzott nótás jókedvét még tovább öntözteti, hát akkor legjobban szeret egy ingre vetközni. A képe olyan, mint a főtt rák s elkezd veritékezni. . . Tyhü be meleg van!

Gyomrunkban a szesz izgatására beálló vérbőség igen is a meleg érzését kelti.

Ezt érezzük bőrünkben és izzadunk is, mint-hogy a bőr erei szintén erősen kitágulnak. Épen ennek folytán sok meleget is veszítünk s ha megkérdezzük a megvesztegethetetlen hőmérőt, megtudjuk, hogy a test hőmérséklete tényleg leszáll*), a mi melegben nem baj, de hidegben épen nem kívánatos. A gyakorlatban tapasztaljuk is, hogy a pálinkás ember a hideget rosszul tűri. Emlékezem Payer főhadnagynak, az o.-m. északsarki expedíció vezetőjének egy tudósítására, a mely szerint nyár végén, a mikor a „Tegethoff“ a magas északi vizeken járt, az orosz hajósok már mind bundában voltak, míg a mi délvidéki dalmata tengerészeinknek, a kik kiválogatott mértékletes józan emberek voltak, a rendes matrózingben fázni eszükbe sem jutott. Svéd-Norvégország annyi százezer abstinens munkása, Gyergyóénál sokkal zordabb éghajlat alatt, a legjobban végzi dolgát. A magas északon tapasztalt emberek (mint pl. Nansen, a kinek utazásai a jég birodalmában évekre terjedtek, a hol a nap télen egyfolytában három hónapig az égre sem jő), óvakodnak minden szeszes italtól, mert tudják, hogy az mind veszedelmes. Egyébiránt nálunk is tudvalevő dolog, hogy a részeg ember könnyen megfagy.

A szesz tehát nem melegítő, hanem alattomos gyilkos.

*) Az orvosok a szeszt, a míg jobbakat nem ismer-tek, egyenesen lázesökkentő szernek használtak. Dr. F. D.

Nincs tehát a szeszes italokban semmi haszon: az az embert nem táplálja, nem erősíti, nem melegíti, hanem mindig csak károsítja, csalja és pusztítja. Megtámadja az embernek majdnem minden szervét. Gonosz munkáját rendszerint a gyomron kezdi s legelőbb elvesz az étvágy: a rendes jó táplálék nem kell. Így az egyén minden ellentálló képessége mihamar oda lesz. Ehez járul, hogy az ilyen gyomorbeteg bajait a szesz rövid időre elcsillapítja, a mi őt arra csábítja, hogy az itókából mind többet kebelezen be, a míg olyan részeges korsó lesz belőle, mint a parancsolat.

A gyomorból és a bélből felszívódva, a szesz az ereken át először a májba jut s ennek rendszerint gyógyíthatatlan baját, a májkegyenyedést okozza, — kivált az erős pálinkaféle. De kitelik ez a bortól is, a mint azt az orvosok mindenütt egyaránt tapasztalták. Az ilyen májbeteg azután rendszeren hasvízkórságban vesz el, a mit már egészen zsenge koru gyermekeknél is észlelhettem. Megvallom, hogy eleintén a baj természetével teljességgel nem voltam tisztában, hiszen erre csak olyan felnötteknél gondolunk, a kik szeszesekkel bár „mérésékeltlen“, de huzamosabb idő óta élnek. Egy esetben azonban az anya kezdett panaszkodni, hogy ő nem tudja, miért olyan gyenge a kis fia, mikor mindennap megiszik egy-két pohárka finom konyakot, meg malaga bort. . . Végzetes és ma már elég

gyakori balszokás. Valóban ideje már mindenkinek (az orvosoknak is) tisztába jönni azzal, hogy egy falat kenyérből több vér lesz, mint egy hordó borból. Mit mondjunk azután ahoz, a mikor a csecsemőt s az apró gyermeket pálinkával csitítják?! Ez már igazán a királyi ügyész ur legmelegebb érdeklődésére méltó dolog.

Mindig megtámadja továbbá a szesz a szívet és a vérereket s ebben a tekintetben bor, sör és pálinka egy huron pendül. A szivizomzat zsírosan elfajul s minden testi megerőltetésnél nehéz lélekezés és nagy szorongás áll be. Későbbben a mérsékelt munka sem megy. A vérerek falai rugalmasságukat veszítik, a mi megint a szív munkáját nehezíti. Az ilyen erek könnyen is szakadnak. Itt már elébb-később általános vízkórság áll be, a míg a jótékony szivbénulás, vagy agybeli érszakadás (gut-taütés) a beteg kinjainak véget nem vet.

A mindig végzetes, alkoholos vesebetegség részletezését most engedjük el s térjünk legnemesebb szervünkre, az agyra, a mely leginkább szenved. Egészen mérsékelt szeszadagok napokra, sőt sokkal huzamosabb időre gyengítik az idegrendszer munkabírását, a mint ezt a tudomány mai eszközzeivel határozottan mérni és bizonyítani lehet. Senki sem lesz a „spiritustól“ okosabb, hanem csak szerényebb az önmaga iránt támasztott igényekben, úgy, hogy végre minden ostobaságot és nyers otrom-

baságot nagyszerűnek talál. Az eleintén muló ártalomból később az idegrendszer maradandó bajai származnak s tudjuk, hogy az alkohol ma az elmebajok legbővebb forrása. Az elől már említett iratkában olvasom, hogy egyes években az alsó-ausztriai orsz. elmebetegintézetekbe felvett férfiaknak több, mint fele bajját a szesz italnak köszönheti. Nem valószínű, hogy az a dolog nálunk szebb legyen s hol van még a sok ideg- és elmebetegség, a mely az elődök iszákossága miatt lepi meg az utódokat?! Bizony senki sem tudja a számát az alkohol miatt szellemileg és testileg gyengén termett, nehézkóros, bárgyu és más-ként abnormis ivadéknak.

Bőven ad még a szesz dolgot nem csak az orvosoknak, hanem a büntető hatóságoknak is. Megbízható hivatalos adatok szerint (megint az emlegetett iratkából idézek) a brutális büntettek 7—8 tizedrészének, a bevert ablaktól a bezuzott koponyáig, az alkohol a szülője. Számos baleset, kivált hétfőn, szintén az alkohol utóhatásából származik, a mitől az ember léha és a veszély iránt vak lesz.

De a leggonoszabb hatás, a melyet a szesz az agyra gyakorol az, mely a jellem megváltozásán látszik. A tevékenyből lusta, a legjobb természetű emberből állandóan ingerült, veszekedő lesz. A részeges ember féltékenysége az elmeorvosok előtt ismeretes vonás. Hány meg hány házasság lesz

a férfi s olykor bizony az asszony iszákossága miatt is pokollá! Azután itt is a szegény gyermekeken az átok: ezek a megkínzottak, ezek az elhagyottak. . .

Abban pedig senki se bizakodjék, hogy őt az ital nem szedi le a lábáról, mert mind a felsorolt alkoholbetegségek épen úgy utoléri az, a ki „sokat bir“, mint azt, a ki „keveset bir.“ Sokat birni nem azt teszi, hogy a szervezet a szesz kártékony-sága iránt ellentállónak született, mert ilyen nincs;*) sem azt, hogy ellentállóvá lett, mert az ivásban való kitartó gyakorlat mindig az ellenkezőt eredményezi: hanem csak azt jelenti, hogy az agy kábultságát jobban sikerül palástolni. Mondják, hogy a szeszes italok gyártása és kezelése körül foglalkozókat ritkán lehet „berugva“ látni, de a betegpénztári statisztika mutatja, hogy az ilyen munkások nagyobb arányban halnak el alkoholbetegségekben, mint más foglalkozásuk.

Mint hogy szervezetünk a természetől szeszfogyasztásra berendezve egyáltalán nincs, ennél fogva a szesz valóban mérsékelt mennyisége is ártalmas. (Magát — persze — mindenki mértékletesnek tartja, a míg az ágyat a maga emberségéből megtalálja.) Hozzá tehetem, hogy a szeszes ital nagyobb kárt tesz abban, a ki naponta rendszeresen bizonyos közep adagot (még

*) Egyik és a másik közt legfeljebb fokozati különbség van.
Dr. F. D.

a legszalonképesebb spiczet sem kell megközelíteni) fogyaszt, mint abban, a ki a szeszektől rendszerint tartózkodik, de olykor, esztendőben talán egyszer-kétszer, leiszsza magát „a sárga földig.“ Hát egészségi szabálynak — minden népszerűsége dacára — ez sem valami dicséretes.

*

Elég is lesz már a prédikációból, Kukliné. Hiszen ez a dolog nálunk nem is olyan aktuális.

Eddig azt hittük, de a mint a dolgot az idén (hivatalból) jobban szemügyre vettük, meglehetősen megdöbbenésünkre kitudt, hogy legalább Gyergyó-Szentmiklóson a bevégezett iszákosok száma sem csekély. Ilyeneknek véve olyan kisebb-nagyobb mértékben már züllött egyéneket, a kiknél a nyilvánvaló, utcai részegség sem ritka s a kik már egyik-másik alkoholbetegségben is szenvednek. Sokkal nagyobb azonban azok száma, a kiknek a szeszes ital már rendes szükségletévé vált, a kiknek szellemi és testi épségét a szesz már szintén kikezdette, de a kiknél kedvezőbb külső viszonyok a romlást egyelőre türethetően leplezik.

A mi községi lajstromunk szerint a lelkesítőből immár az asszonyok is meglehetősen kiveszik a maguk részét s úgy látszik, hogy vidékünk többi községeiben sem isznak csupa savót, mert italadónk egyedül csak az elmúlt 1900. évben 950000

mondd kilencszázötvenezer koronával szaporodott. . . .

Milyen szörnyű drágán vásároljuk az erkölcsi és anyagi pusztulást! Bizony szomorúan látjuk, hogy eddig józan, mértékletes székely népünk jó nevét ma-holnap nem érdemli meg. Azt is tudjuk, hogy sem egy, sem ezer ujságcikkely nem térít egyetlen részegest sem a józan életre, de ha eddig a szeszről való sok ferde nézet az orvosoktól eredett és az értelmiség által terjedt, ugyanezt az utat kell vennie a helyes megismerésnek is. Hintsük hát a jó magot, hogy valamikor jó termést várhassunk.

— — A ki megéri!

Az ugy van. *Arbores serit agricola,
quorum fructus nec viderit unquam.*

Dr. Fejér Dávid.
